

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΦΤΑΣΕ είναι ένα είδος εικαστικού ημερολογίου που μέσα του εισχωρούν αυτόουσια κομμάτια της πραγματικότητας, ένας ανοιχτός διάυλος επικοινωνίας με τον έξω κόσμο μέσα από την ποίηση του ευτελοῦς, του φαινομενικά άσημαντου και του τυχαίου. Γράμματα, φάκελα, κάρτ-ποστάλ γίναν τὰ φανερά σημάδια μιᾶς απόκρυφης επικοινωνίας. Ἀποσπάσματα φανταστικῶν διαλόγων καὶ μισοτελειωμένες κουβέντες μαρτυροῦν κόσμους αντίθετους ἀλλὰ καὶ συμπληρωματικούς. Ἀπέναντι στὴν ἀπρόσωπη ζωὴ, τὰ ἀκρωτηριασμένα πορτραῖτα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητας φαντάζουν σὰν ἔνοχες μνημεις ἐνὸς ξεχασμένου, ἀκέραιου κόσμου. Τὰ κείμενα ὑπάρχουν γιὰ νὰ μὴ διαβάζονται, ἀλλὰ αὐτὸ που διαβάζεται λειτουργεῖ ὡς ἀρχέτυπο τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ὁ λόγος καὶ ἡ γραφὴ εἶναι μιὰ μεταφορὰ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, μιὰ ὑποκειμενικὴ δύναμη που ζητᾶ νὰ ὑπάρξει σὲ πείσμα τῆς τυπικᾶ ὀργανωμένης λογικῆς.

Τὸ «γράμμα που δὲν ἔφτασε» γεννήθηκε στὸ Βερολίνο στὶς ἀρχὲς τοῦ 1977, ἀφοροῦσε ὅμως ἐμπειρίες καὶ βιώματα που σημάδεψαν τὴ ζωὴ μου ἤδη ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1970, ὅταν ἐγκαταστάθηκα στὴ Γερμανία.

Στὸ Μόναχο, ὅπου ἔζησα τὰ πρῶτα ἕξι χρόνια τῆς παραμονῆς μου στὴ Γερμανία, βρέθηκα γιὰ πρώτη φορὰ ἀντιμέτωπος μὲ τὴ μεθοδικότητα καὶ τὴν ὀργανωμένη λογικὴ μιᾶς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας ριζικὰ ἀντίθετης στὸν χαλαρό, ἀδέσμευτο αὐτοσχεδιασμὸ τῆς Εὐρώπης τοῦ νότου.

Τὰ γράμματα, τὰ φάκελα, οἱ κάρτ-ποστάλ, τὰ τηλεγραφήματα, τὰ ταχυδρομικὰ δέματα γίνανε τὰ φανερά σημάδια μιᾶς απόκρυφης επικοινωνίας ἀνάμεσα σὲ δύο τόπους, μιᾶς επικοινωνίας που συνέδεε τὴ δύσκολη καὶ σκληρὴ μὴμη τῆς δικτατορικῆς Ἑλλάδας μὲ τὸν χειραφετημένο ὀρθολογισμὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ βορρᾶ.

Ὅλη ἡ ἀνεκπλήρωτη ἐπιθυμία γιὰ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸν ἑλληνικὸ χῶρο, που ἦταν ἀδύνατη τὰ χρόνια ἐκεῖνα, γινόταν δυνατὴ μόνο μέσα ἀπὸ τὸ μεσολαβημένο εἶδωλο μιᾶς ἀβίαστης, ἀκέραιας επικοινωνίας, ὅπως αὐτὴ ἐκφραζόταν μὲ τὴ μορφή τῆς συμπυκνωμένης ζωῆς που λέγεται «γράμμα ἀπὸ τὴν πατρίδα». Μιὰ

ἑσωτερικὴ ταραχὴ σημάδευε τὶς στιγμὲς που ἔφτανε ἓνα γράμμα ἢ ἓνα δέμα. Μέχρι ν' ἀνοιχτεῖ, κυριαρχοῦσε μιὰ ἀβεβαιότητα καὶ μιὰ ὑπόγεια ἀνησυχία γιὰ τὸ περιεχόμενό του. Ποιὰ θὰ ἦταν τὰ νέα; Ἀμέσως μετὰ γεννιόταν μιὰ παράδοξη σχέση μὲ τὸ χρόνο: βιώνοντας τὰ γεγονότα μὲ χρονικὴ καθυστέρηση, ζούσαμε πάντα μὲ τὸ φόβο νὰ ἔχουν ἀλλάξει ὅλα στὸ χρονικὸ διάστημα που χρειάζεται ἓνα γράμμα γιὰ νὰ φτάσει στὸν προορισμὸ του. Ἡ λαχτά-

ρα τῆς επικοινωνίας μετατρεπόταν ἀμέσως σὲ κρυφὴ ἀνησυχία γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐγκυρότητα τῆς γραπτῆς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀντοχὴ τῆς μέσα στὸ χρόνο.

Καὶ δὲν ἦταν μόνον ὁ χρόνος που εἶχε μιὰ ἀσάφεια, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν γραμμάτων —καὶ κυρίως τῶν δεμάτων— που πολλές φορές, ἀπὸ τὴν κακὴ συσκευασία ἢ τὶς κακουχίες τῆς μεταφορᾶς, χάνανε τὴν ἀρχικὴ τους μορφή.

Ἡ ἐμποδισμένη αὐτὴ ἀλληλογραφία ἀπελευθέρωσε μιὰ σειρά ἀπὸ συνειρμούς που ἀφοροῦσαν τὸ χῶρο στὸν ὅποιο ζοῦσα.

Τὰ τελευταῖα ἔργα τῆς σειρᾶς ἔχουν σὰν φυσικὸ πλαίσιο τὰ ἄμεσα βιώματα τῆς πρόσφατης ἱστορικῆς περιόδου. Τὸ «γράμμα που δὲν ἔφτασε» χάνει σταδιακὰ τὸν στενὰ ἡμερολογιακὸ του χαρακτήρα· καθὼς διευρύνονται οἱ διαστάσεις του, αὐξάνεται καὶ ἡ διάσταση τῆς κοινωνικῆς του ἀναφορᾶς. Θέμα του γίνονται ἡ ἴδια ἢ Ἱστορία καὶ οἱ πρωταγωνιστὲς τῆς, σημαντικοὶ ἢ ἀσήμαντοι, που οἱ χειρονομίες καὶ οἱ κινήσεις τους ἔχουν χάσει τὴν κυριολεκτικὴ τους σημασία μέσα στὸ γκρίζο παιγνίδι τῶν πολύχρωμων μέσων ἐνημέρωσης.

Μέσα στοὺς ἀποξενωμένους, ἀγχωτικούς ρυθμούς τοῦ σύγχρονου κόσμου τὰ πράγματα χάνουν διαρκῶς τὶς οὐσιαστικὲς τους προτεραιότητες· ἡ ἀλήθεια τους θολώνει.

Ὅλα μοιάζουν νὰ λειτουργοῦν ἐρήμην τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅλα φαίνονται λὲς καὶ θέλουν νὰ τὸν χειραγωγήσουν, λὲς καὶ ζητοῦν νὰ ὑποβαθμίσουν, σὰν μιὰ περιττὴ πολυτέλεια, τὴ βαθύτερη σχέση του μὲ τὸν κόσμο καὶ τὸν ἑαυτὸ του: μιὰ σχέση διαλόγου, ὅχι μὲ τὰ ὑποκατάστατά τῆς ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ, που μὲ λυρικό, τρυφερό, βίαιο καὶ πάντως ἀντιφατικὸ τρόπο μᾶς ἀνανεώνει κάθε στιγμὴ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξωτερικεύσουμε τὸ βαθύτερο, προσωπικὸ στίγμα που μᾶς συνδέει μὲ τὰ πράγματα. Ὅχι σὰν μιὰ στείρα, αὐτάρεσκη αὐτοπαρουσίαση, ἀλλὰ σὰν ἓνα ξαλάφρωμα, σὰν ἓνα μοῖρασμα ἐνὸς δύσκολου φορτίου. Καὶ ὁ κόσμος γίνεται ὅχι ἀπλῶς ὑποφερτός, ἀλλὰ καὶ διαυγὴς καὶ πολύτιμος, ὅταν ἡ ὑποκειμενικὴ εὐαισθησία ἀποτελέσει κομμάτι ἢ ἀφορμὴ γιὰ ἓνα εὐρύτερο συλλογικὸ βίωμα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα τὸ 1945. Ἀπὸ τὸ 1963 ὠς τὸ 1968 σπουδάζει στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν στὴν Αἴθνα. Μεταπτυχιακὲς σπουδὲς μὲ ὑποτροφία τοῦ γερμανικοῦ κράτους στὴν Ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου (1971-76). Ἰδρυτικὸ Μέλος τῆς ὁμάδας «Νέοι Ἕλληνες ρεαλιστές» (1971-73). Ἰδρυτικὸ μέλος τοῦ Κέντρου Εἰκαστικῶν Τεχνῶν (ΚΕΤ, Αἴθνα 1974-76). Μέλος τῆς καλλιτεχνικῆς ὁμάδας 10/9 τοῦ Μονάχου (1975). Προσκληθέντος τοῦ καλλιτεχνικοῦ προγράμματος τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου DAAD (1977). Ἀπὸ τὸ 1977 ἕως καὶ τὸ 1986 ζεῖ καὶ ἐργάζεται στὸ Δυτικὸ Βερολίνο. Ἀπὸ τὸ 1987 ἕως καὶ τὸ 1992 ζεῖ καὶ ἐργάζεται στὶς Βρυξέλλες. Τὸ 1994 ἐκλέγεται καθηγητῆς στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν στὴν Αἴθνα. Ἔχει κάνει πολλὲς ἀτομικὲς καὶ ὁμαδικὲς παρουσιάσεις τοῦ ἔργου του στὴν Ἑλλάδα, τὴ Γαλλία, τὴ Δυτικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία, τὸ Λουξεμβούργο, τὴν Ἰσπανία, τὴ Γιουγκοσλαβία, τὴν Ἴρλανδία, τὴν Ἀλβανία, τὴν Ἰαπωνία, τὸ Βέλγιο, τὴν Ἀλγερία, τὴν Κύπρο, τὴν Ἀμερικὴ, τὴ Σουηδία καὶ ἄλλοῦ, σὲ ἰδιωτικὲς γκαλερί, πινακοθηκὲς καὶ μουσεῖα.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΛΓΑΣ 108

ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ

Τὸ γράμμα πὸ δὲν ἔφτασε

ΑΝΑΔΡΟΜΗ 1977-1996

10 ΜΑΪΟΥ - 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 2001

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ